

Рядінська В. О.,

доктор юридичних наук, професор, співробітник
Департаменту забезпечення діяльності Голови
Національної поліції України
ORCID: 0000-0002-2210-5933

Коба В. Б.,

кандидат юридичних наук, начальник
Департаменту забезпечення діяльності Голови
Національної поліції України
ORCID: 0009-0002-1201-6205

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІГРАФА: ДОСВІД США ДЛЯ УКРАЇНИ

Анотація. Статтю присвячено аналізу правового регулювання використання поліграфа у Сполучених Штатах Америки та оцінці еволюції регулювання відносин у сфері такого використання в цій країні. Зазначено, що сучасні законодавчі ініціативи та нові безпекові виклики в Україні актуалізували дискусію про допустимість, наукову обґрунтованість (валідність) і правові межі застосування поліграфа.

Розкрито етапи американського регулювання: від масового й фактично неконтрольованого використання поліграфа (під час працевлаштування, перевірки лояльності, проведення внутрішніх розслідувань) до федеральних обмежень, закріплених Законом США «Про захист працівників від поліграфа» (Employee Polygraph Protection Act, 1988 (EPPA)). Систематизовано ключові елементи EPPA: загальну заборону використання «детектора брехні» роботодавцями приватної сфери; перелік винятків; вимоги до процедури опитування; права осіб, що проходять тестування; правила зберігання інформації, отриманої в результаті опитування із використанням поліграфа; механізми контролю та юридичної відповідальності за порушення. Показано, що доктринальна критика валідності поліграфа, відображена у звіті ОТА (1983) та огляді NRC (2003), істотно вплинула на нормативну архітектуру обмежень, а допустиме використання у США «компенсується» системою стандартів використання поліграфа.

Зроблено висновок, що американський досвід доцільно використовувати для України не як аргумент «за/проти» поліграфа загалом, а як вказівник для побудови набору правових гарантій, симетричних масштабам його застосування: уніфікованих процедурних стандартів, спеціального режиму інформації, вимог до кваліфікації поліграфологів, ефективних механізмів оскарження, незалежного контролю та реальної відповідальності тощо.

Ключові слова: поліграф, детектор брехні, правове регулювання, трудові відносини, оперативно-розшукова діяльність, кадровий відбір, службові перевірки, права осіб, процедура, оскарження, адміністративний порядок, судовий розгляд, нормативно-правові акти.

Riadinska V. O., Koba V. B. Legal regulation of the use of the polygraph: US experience for Ukraine

Abstract. The article is dedicated to the analysis of the legal regulation of polygraph use in the United States of America and the evaluation of American approaches to forming a balanced model for regulating relations in this field. It is noted that modern legislative initiatives and new security challenges in Ukraine have actualized the discussion on the admissibility, scientific validity (validity), and legal boundaries of polygraph application.

The evolution of American regulation is revealed: from mass and effectively uncontrolled use of the polygraph in the private sector (employment, loyalty checks, internal investigations) to federal restrictions enshrined in the US Employee Polygraph Protection Act (EPPA, 1988). The key elements of EPPA are systematized: the general

prohibition on the use of «lie detectors» by private sector employers; the list of exceptions; requirements for the interrogation procedure; rights of persons undergoing testing; rules for storing information obtained as a result of polygraph interrogation; mechanisms of control and legal liability for violations. It is shown that doctrinal criticism of the polygraph's validity, reflected in the OTA report (1983) and the NRC review (2003), significantly influenced the normative architecture of restrictions, while permissible use in the USA is «compensated» by a system of standards for polygraph application.

The conclusion is drawn that the American experience should be utilized for Ukraine not as an argument «for/against» the polygraph in general, but as a guide for building a set of legal guarantees symmetrical to the scale of its application: unified procedural standards, a special information regime, requirements for the qualification of polygraph examiners, effective appeal mechanisms, independent control, and real accountability, etc.

Key words: *polygraph, lie detector, legal regulation, labor relations, operational-search activities, personnel selection, rights of persons, official inspections, procedure, appeal, administrative procedure, judicial review, normative legal acts.*

Вступ. Застосування поліграфа набуває все більшого поширення в українському суспільстві. З 90-х років ХХ століття, коли компанія «Арго-А» (офіційний представник американської компанії «Lafayette Instruments Inc.») розпочала донаторську діяльність в Україні з розповсюдження поліграфів своєї компанії та створення «Альфа-Щит» – однієї з перших в Україні приватних компаній, що спеціалізувалася на практичному застосуванні поліграфа та наданні поліграфологічних послуг [1, с. 11], пройшло майже тридцять років. За цей час використання поліграфа в Україні суттєво зросло: цей технічний засіб застосовується в оперативно-розшуковій діяльності, при проведенні комплексних судово-психологічних експертиз, для кадрового добору персоналу і його перевірок у приватних компаніях і державних органах, для виявлення фактів неправди в особистих чи ділових питаннях (наприклад, подружньої невірності) тощо.

Використання поліграфа в Україні на ранніх етапах здійснювалося за ліберально-допустимою моделлю, за якої спеціального правового регулювання відносин у сфері такого використання прийнято не було, але й прямої заборони на його застосування в жодній із сфер суспільних відносин не встановлювалося. Поліграф в будь-яких відносинах застосовувався за умови добровільної згоди особи на проходження опитування із використанням поліграфа, тобто за дотримання загальних конституційних вимог, а саме частини другої статті 28 Конституції України, згідно з якою *жодна людина без її вільної згоди не може бути піддана медичним, науковим чи іншим дослідям* [2]. Законопроєкти, подані до Верховної Ради України, спрямовані на врегу-

лювання відносин у сфері використання поліграфа [3; 4], після тривалої процедури розгляду в парламенті були відкликані. З огляду на відносно вузьке коло учасників, що залучалися до відносин, які виникали при використанні поліграфа, відсутність належного правового врегулювання останніх тривалий час не вважалося суттєвою проблемою та не ставала предметом наукової чи практичної полеміки.

Упродовж років в Україні повільно зростає інтерес до поліграфа, а виникнення на засадах саморегуляції та взаємного визнання всередині спільноти системи підготовки поліграфологів сприяло поступовому зростанню як кількісного складу фахівців у цій сфері, так і можливостей з проведення опитувань із використанням поліграфа.

Законодавчі ініціативи останніх років відображають тенденцію до посилення ролі поліграфа та розширення сфер його використання: як засобу перевірки доброчесності окремих посадових осіб органів державної влади України (законопроєкти № 2326 від 20 жовтня 2019 року, № 2460 від 15 листопада 2019 року, № 10322 від 7 грудня 2023 року, № 9454 від 03 липня 2023 року [5–9], як методу контррозвідувальної діяльності (законопроєкти від 08 квітня 2022 року № 7267, від 29 листопада 2022 року № 7684-д, від 17 травня 2022 року № 7380, від 31 травня 2022 року № 7380-1, від 01 червня 2022 року № 7380-2 [10–14] тощо. Крім цього, прийняття 31 липня 2025 року Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення повноважень Національного антикорупційного бюро України та Спеціалізованої антикорупційної про-

куратури» № 4560-IX, у пункті 2 розділу II «Прикінцеві положення» якого передбачено проведення *поліграфологічних досліджень відносно працівників Національного антикорупційного бюро України, Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, Бюро економічної безпеки України, Офісу Генерального прокурора, Державного бюро розслідувань, Національної поліції України, які мають допуск до державної таємниці, на предмет вчинення дій на користь держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором* [15], розширює коло осіб, щодо яких може ініціюватися поліграфологічне дослідження, а відтак масштаб відносин у цій сфері суттєво збільшиться і охопить тисячі посадовців. Так, лише у Національній поліції України служать близько 39 тисяч працівників, які відповідно до норм вищевказаного закону підлягають поліграфологічному дослідженню.

Збільшення сфер використання поліграфа, поліграфологів та осіб, які можуть бути опитані із його застосуванням, істотно підвищує актуальність питання правового врегулювання відносин, що виникають у зв'язку з використанням поліграфа, яке стає предметом гострої полеміки як у науковому середовищі, так і в правозастосовній практиці, у центрі якої перебуває ключове питання: наскільки доцільним, виправданим і науково обґрунтованим (валідним) є використання поліграфа?

У зарубіжній літературі використання поліграфа має як прихильників [16], так і опонентів [17, с. 12–18; 18; 19, с. 409–415]. Ґрунтовні дослідження цього питання в національному науковому полі майже відсутні, але в дискусії щодо доцільності подальшого поширення поліграфа в Україні, що активізувалася останнім часом, також сформувався дві полярні позиції – тих, хто за таке поширення, та тих, хто проти, які мають аргументи на свою користь. Цікаво, що прибічники обох позицій у своїх аргументах активно посилаються на зарубіжний досвід.

Наприклад, у пояснювальних записках до законопроектів «Про захист осіб, які проходять опитування (дослідження) на поліграфі» від 17 лютого 2016 року № 4094 [4], «Про поліграфологічну діяльність» від 04 березня

2016 року № 4094-1 [3], «Про статус народного депутата України» від 15 листопада 2019 року № 2460 [6], «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо запровадження додаткових процедур для зміцнення довіри суспільства до судової влади» від 03 липня 2023 року № 9454 [7] та інших одним з аргументів, якими обґрунтовується доцільність прийняття закону, є позитивний зарубіжний досвід, зокрема США. Водночас у Постанові Верховного Суду «Про затвердження висновку Пленуму Верховного Суду щодо проєктів законів України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо запровадження додаткових процедур для зміцнення довіри суспільства до судової влади» (реєстр. № 9454 від 03 липня 2023 року) та «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо запровадження додаткових процедур для зміцнення довіри суспільства до судової влади» (реєстр. № 9454-1 від 11 липня 2023 року)» від 04 серпня 2023 року № 19 стосовно законодавчої ініціативи введення психофізіологічного опитування із використанням поліграфа для перевірки доброчесності суддів і кандидатів у судді відзначається, що досвід США щодо використання поліграфа переконує в необхідності обмеження використання цього технічного пристрою, що й здійснюється нормами Закону «Про захист працівників від поліграфа» (англ. *Employee Polygraph Protection Act of 1988*) (далі – ЕРРА) [20].

Огляд спеціальної літератури з цього питання переконує, що в національній правовій науці досі бракує як системного аналізу положень ЕРРА, так і досліджень правового регулювання відносин у сфері використання поліграфа в США. Взагалі в українському науковому дискурсі здійснювалися окремі спроби дослідження зарубіжного досвіду правового регулювання такого використання, які знайшли відображення у працях О. Бережного, Д. Бухової [21, с. 615–617], С. Градун [22], І. Когутича [23, с. 92–116], Т. Лешковича [24], Ю. Маріної [25, с. 191–194], Т. Мінки [26, с. 145–147], Д. Мовчана [27, с. 256–262], А. Мокрицької, Т. Сліпченка [28, с. 163–168], О. Мотляха

[29, с. 169–173], Р. Яремчука [30, с. 32–40] та інших, проте вони переважно мають фрагментарний чи оглядовий характер.

На сучасному етапі дослідження правового регулювання використання поліграфа у США, зокрема положень ЕРРА, є надзвичайно актуальним для України, з огляду на значний досвід використання поліграфа в цій країні, де був пройдений складний шлях від широкого та неконтрольованого використання цього пристрою до встановлення чітких законодавчих меж його застосування. Аналіз американського досвіду може стати орієнтиром для вдосконалення правового регулювання відносин у сфері використання поліграфа в Україні.

Отже, **метою** нашого дослідження є аналіз правового регулювання відносин, що виникають у сфері використання поліграфа в США, насамперед норм ЕРРА, що дозволить оцінити, наскільки ці норми можуть бути релевантними для українського суспільства з урахуванням національних особливостей, рівня розвитку правових інститутів і соціального запиту на використання поліграфа.

Методологія. Для досягнення мети застосовувалися загальнонаукові та спеціальні методи пізнання. Серед загальнонаукових: аналіз (для розбору норм ЕРРА, звітів Управління оцінки технологій Конгресу США (ОТА) 1983 року та Національної академії наук США (NRC) 2003 року, а також українських законопроектів); синтез (для узагальнення американського досвіду та формулювання рекомендацій); історичний метод (для вивчення еволюції використання поліграфа в США з початку ХХ століття дотепер); системний (для оцінки взаємозв'язків між заборонами, винятками та гарантіями прав). Спеціальні методи включали формально-юридичний (інтерпретація норм ЕРРА, визначення термінів «поліграф» та «детектор брехні») та компаративний (порівняння з українським нормативним регулюванням).

Джерельна база дослідження сформована на основі первинних та вторинних джерел. Первинні джерела: федеральне законодавство США (ЕРРА, Кодекс США, виконавчі накази), відомчі нормативні акти державних органів США, українське законодавство та

законопроекти. Вторинні джерела: наукова література, судові постанови тощо.

Дослідження є теоретичним, без емпіричних компонентів (опитувань чи експериментів), оскільки зосереджене на нормативному аналізі. Результати узагальнено у висновках з рекомендаціями для українського правового регулювання.

Виклад основного матеріалу. Прийняття ЕРРА було обумовлено тривалою роботою профспілок та правозахисних організацій у США. Після створення поліграфа на початку ХХ сторіччя цей пристрій поступово набрав популярності та став використовуватися не лише в кримінальному провадженні, але й у приватному секторі – при доборі кандидатів на працевлаштування, службових перевірок та розслідуваннях тощо. З середини 50-х років ХХ сторіччя роботодавці масово почали вимагати проходження тестів на поліграфі як умову працевлаштування, для перевірки лояльності працівників, під час внутрішніх розслідувань тощо. У 1980-х роках у США кількість опитувань із використанням поліграфа щорічно оцінювалася приблизно у два мільйони, значна частина з яких здійснювалася в приватному секторі [31]. Відсутність належних «правил гри» у сфері використання цього інструменту призвела до дисбалансу інтересів та численних порушень прав осіб, які проходили опитування із використанням поліграфа. Такі особи нерідко зазнавали психологічного тиску, втручання у приватне життя, були позбавлені реальної можливості відмовитися від проходження опитування, а під час самого процесу були змушені розкривати свої політичні погляди, расові упредження та інші чутливі аспекти. Численні скарги працівників, судові позови та суспільний тиск призвели до того, що у низці штатів приймалися локальні закони, спрямовані на обмеження використання поліграфа.

В 1983 році Конгрес США доручив Управлінню оцінки технологій Конгресу США (англ. Office of Technology Assessment (ОТА)) здійснити систематичний огляд наявних досліджень валідності поліграфа, провести аналіз методології, наукової обґрунтованості та достовірності досліджень із використанням поліграфа, за результатами якого ОТА пред-

ставив офіційний звіт «Наукова обґрунтованість тестування на поліграфі: огляд та оцінка дослідження» (англ. *Scientific Validity of Polygraph Testing: A Research Review and Evaluation*), основний висновок якого вказував на відсутність на той час достатніх наукових доказів загальної валідності дослідження із використанням поліграфа, особливо у сфері масового кадрового скринінгу, при визнанні обмеженої інформативності поліграфа за вузько визначених умов (залежно від методики, кваліфікації поліграфолога, мотивації та психологічного стану обстежуваного, характеру ситуації тощо) [32]. Подібна позиція була підтверджена пізніше в огляді Національної академії наук США «*The Polygraph and Lie Detection*» (NRC, 2003) [33], хоча в обох цих документах підкреслюється потенціал використання поліграфа для конкретних інцидентів.

У 1985 році Конгрес США почав розглядати питання законодавчого обмеження використання поліграфа в приватному секторі на федеральному рівні, кульмінацією чого стало прийняття ЕРПА в 1988 році. Цей закон став першим рамковим федеральним нормативним актом, який встановив чіткі межі використання поліграфа в трудових відносинах.

Нормами ЕРПА встановлюється базова заборона застосування поліграфа в приватному секторі, перелік винятків і процедурні гарантії такого застосування, визначено обмеження у його використанні в межах таких винятків, регламентовано вимоги до ведення документації та розкриття інформації про проведені опитування із його використанням, встановлено повноваження Секретаря Департаменту з питань оплати праці та робочого часу Міністерства праці США (англ. *Wage and Hour Division, U.S. Department of Labor*) щодо забезпечення виконання закону, процедури й правил, необхідних для адміністративного забезпечення його реалізації тощо [34].

Відповідно до частини 4 статті 2 ЕРПА поліграфом є прилад, який (а) безперервно, візуально, постійно та одночасно реєструє зміни в серцево-судинних, дихальних та електродермальних патернах як мінімальні стандарти приладів; (б) використовується або резуль-

тати якого використовуються з метою надання діагностичного висновку щодо чесності чи нечесності особи ((4) SEC. 2) [34]. Цікаво, що згідно з нормами вищевказаного закону поліграф належить до категорії «Детектор брехні», до якої також входять декептограф, аналізатор голосового стресу, оцінювач психологічного стресу або будь-який інший подібний пристрій (механічний чи електричний), який використовується або результати якого застосовуються з метою надання діагностичної думки щодо чесності чи нечесності особи ((3) SEC. 2 ЕРПА) [34]. Отже, терміни «детектор брехні» та поліграф у розумінні ЕРПА не є тотожними і співвідносяться як родове та видове, де детектор брехні виступає як узагальнююче поняття для визначених у цьому нормативному акті інструментів психофізіологічного дослідження, за допомогою яких здійснюється діагностика достовірності вербальної інформації, до яких належить і поліграф.

Коло осіб, на яких поширюється ЕРПА, це працівники та потенційні працівники (кандидати на працевлаштування) незалежно від громадянства.

Суб'єктами ЕРПА є роботодавці, які беруть участь у торгівлі, впливають на неї (англ. *affecting commerce*) або займаються виробництвом товарів для торгівлі, що працюють у США ((2) SEC. 2 ЕРПА) [34].

Термін торгівля (англ. *commerce*), використаний у ЕРПА, має значення, наведене в розділі 3(b) Закону США «Про справедливий трудові стандарти» 1938 (29 U.S.C. 203(b)): торгівля, перевезення, передача або комунікація між декількома штатами або між будь-яким штатом і місцем за його межами [35].

Оскільки більшість роботодавців займаються одним або декількома видами діяльності, які в судовій практиці визнаються такими, що «впливають на торгівлю», та «... унаслідок широкого тлумачення термінів «*commerce*» та «*affecting commerce*» значна частина роботодавців підпадають під дію ЕРПА, якщо тільки вони не звільнені від цього відповідно до інших положень цього закону. Норми ЕРПА охоплюють будь-які дії, пов'язані з адмініструванням тестів на детекторі брехні (включаючи поліграф), які проходять у межах

територіальної юрисдикції США, наприклад, підготовка документів в офісі іноземної компанії в будь-якому штаті, пов'язаних із тестом на поліграфі, що відбуватиметься у відкритому морі чи за кордоном.

Водночас норми закону передбачають ряд винятків з поширення дії цього акту, які зумовлюють можливість використання детектора брехні для:

1. Державних роботодавців, а саме:

1) Уряду США, будь-якого уряду штату чи місцевого уряду, а також будь-якого політичного утворення штату чи місцевого уряду – стосовно їхніх власних працівників ((a) SEC. 7 EPPA) [34]. При цьому, термін «Уряд США» охоплює будь-яке відомство чи орган (цивільний або військовий) виконавчої, законодавчої чи судової влади, а також незалежні агентства, повністю державні корпорації та організації, що фінансуються з небюджетних коштів (англ. *nonappropriated fund instrumentalities*), а термін «політичний підрозділ штату або місцевого самоврядування» означає будь-яку організацію, яка створена безпосередньо органом штату або місцевого самоврядування або керується особами, підзвітними посадовим особам (призначеним виборними посадовими особами та/або такими, що можуть бути звільнені як посадові особи, або підзвітними виборцям).

2) Федерального уряду – під час виконання функцій контррозвідки, стосовно будь-якого експерта, консультанта або працівника підрядника, який уклав контракт з Міністерством оборони ((b) SEC. 7 EPPA), а також з Міністерством енергетики у зв'язку з діяльністю цього міністерства у сфері ядерної оборони ((v) SEC 7 EPPA) [34]. При цьому, контррозвідка означає збирання інформації та проведення заходів, спрямованих на захист від шпигунства та іншої таємної розвідувальної діяльності, саботажу, терористичних актів або вбивств, які проводяться від імені іноземних держав, іноземних чи вітчизняних організацій чи осіб.

3) Федерального уряду – під час виконання функцій розвідки або контррозвідки Національним агентством безпеки (NSA), Розвідувальним управлінням Міністерства оборони (DIA) чи Центральним розвідуваль-

ним управлінням (CIA) стосовно будь-якої особи, яка працює, прикомандирована або призначена до цих агентств; будь-якого експерта чи консультанта за контрактом; будь-якого працівника підрядника цих агентств; будь-якого кандидата на працевлаштування в цих агентствах; або будь-якої особи, яка працює в приміщеннях, де здійснюється виробництво, обробка чи зберігання секретної криптографічної інформації для зазначених агентств ((A)(i) (2) SEC. 7 EPPA) [34].

4) Федерального уряду – під час виконання функцій розвідки або контррозвідки стосовно будь-якого експерта чи консультанта (або працівника експерта/консультанта), який уклав контракт із будь-яким федеральним відомством, агентством чи програмою, службові обов'язки яких пов'язані з доступом до інформації рівня «цілком таємно» або до відомостей, що входять до програми спеціального доступу (англ. *special access program*) відповідно до § 4.2(a) Виконавчого наказу № 12356 (1982 року) (був чинний на той час), або наступного указу (насьогодні чинний наказ № 13526 (2009 року)) [36].

5) Федерального уряду – під час виконання функцій контррозвідки, стосовно будь-якого працівника підрядника Федерального бюро розслідувань Міністерства юстиції США, який виконує роботи за контрактом з Бюро ((c) SEC. 7 EPPA) [34].

2. Роботодавців, які проводять розслідування економічних збитків або завдання шкоди бізнесу, таких як крадіжка, привласнення, розтрата чи акт незаконного промислового шпигунства або саботажу якщо: 1) тест проводиться у зв'язку з триваючим розслідуванням, що стосується економічних збитків або шкоди бізнесу роботодавця, таких як крадіжка, привласнення, розтрата чи акт незаконного промислового шпигунства або саботажу; 2) працівник мав доступ до майна, яке є предметом розслідування; 3) роботодавець має обґрунтовану підозру, що працівник був причетний до інциденту чи діяльності, які є предметом розслідування ((c) SEC. 7. EPPA) [34]. При цьому, економічні збитки або шкода бізнесу можуть бути прямими (крадіжка, розтрата, промислове шпигунство, саботаж, присвоєння комерційної таємниці) та непря-

мими (використання бізнесу для скоєння злочину – відмивання грошей, контрабанда та ін., за умови, що збитки торкнулися бізнесу роботодавця) [37].

3. Роботодавців, основною метою діяльності яких є надання послуг інкасаторів, щодо персоналу, що займається проектуванням, встановленням і технічним обслуговуванням охоронних сигналізаційних систем, або іншого уніформованого чи одягнутого в цивільне охоронного персоналу, функції якого включають захист об'єктів, матеріалів або операцій, що мають істотний вплив на здоров'я чи безпеку будь-якого штату або його політичного підрозділу, або національну безпеку США, мають доступ до об'єктів, що здійснюють виробництво, передавання або розподіл електричної чи ядерної енергії, об'єктів централізованого водопостачання, перевезення або зберігання радіоактивних чи інших токсичних відходів, об'єктів громадського транспорту, валюти, оборотних цінних паперів, дорогоцінних товарів чи інструментів, або конфіденційної інформації стосовно кандидатів на працевлаштування ((e) SEC. 7 EPPA) [34].

4. Роботодавців, уповноважених на виробництво, поширення чи відпуск контрольованої речовини, включеної до списків I, II, III або IV статті 202 Закону про контрольовані речовини (21 U.S.C. 812) (лікарських засобів) стосовно кандидата на роботу, який матиме безпосередній доступ до виробництва, зберігання, поширення чи продажу будь-якої такої контрольованої речовини та проведення тесту щодо чинного працівника, якщо: 1) тест проводиться у зв'язку з триваючим розслідуванням кримінального правопорушення чи іншої неправомірної поведінки, що стосується або потенційно може стосуватися завдання збитків чи шкоди виробництву, поширенню чи відпуску будь-якої такої контрольованої речовини цим роботодавцем; 2) працівник мав доступ до особи чи майна, які є предметом розслідування ((f) (2) SEC. 7 EPPA) [34].

Повертаючись до аналізу ЕРРА, зазначимо, що відповідно до норм цього закону роботодавцям, яким не дозволяється використовувати опитування із використанням поліграфа у трудових правовідносинах, забороняється:

1) прямо чи опосередковано вимагати, пропонувати, рекомендувати або спонукати будь-якого працівника чи потенційного працівника пройти тест на детекторі брехні;

2) використовувати, приймати, посилятися на результати або робити запити щодо результатів будь-якого тесту на детекторі брехні стосовно будь-якого працівника чи кандидата на працевлаштування;

3) звільняти, притягувати до дисциплінарної відповідальності, дискримінувати у будь-який спосіб, відмовляти у працевлаштуванні чи підвищенні, або погрожувати вчиненням будь-якої з таких дій: (a) будь-якого працівника чи кандидата на працевлаштування, який відмовляється, ухиляється або не проходить (не погоджується пройти) будь-який тест на детекторі брехні; (b) будь-якого працівника чи кандидата на працевлаштування на підставі результатів будь-якого тесту на детекторі брехні;

4) звільняти, притягати до дисциплінарної відповідальності, у будь-який спосіб дискримінувати, відмовляти у прийнятті на роботу чи підвищенні, або погрожувати вчиненням будь-якої з таких дій щодо будь-якого працівника чи кандидата на працевлаштування з тієї причини, що: (a) такий працівник чи кандидат подав будь-яку скаргу або ініціював чи спричинив ініціювання будь-якого провадження відповідно до ЕРРА або у зв'язку з ним; (b) такий працівник чи кандидат дав свідчення або має намір дати свідчення у будь-якому такому провадженні; (c) у зв'язку з реалізацією таким працівником чи кандидатом, від свого імені або від імені іншої особи, будь-якого права, закріпленого в ЕРРА [34].

Процедура використанням детекторів брехні в межах окреслених ЕРРА виключень, передбачає: права осіб, що проходять опитування; вимоги до кваліфікації осіб, що проводять опитування, їх обов'язки та етичні стандарти; обов'язки роботодавців, які можуть використовувати поліграф, вимоги до процедури опитування; правовий режим інформації, що отримується в результаті опитування із використанням детектора брехні.

Особа, що проходить опитування, має право:

1) бути працевлаштованою без проходження опитування із використанням детектора брехні;

2) припинити опитування на будь-якому етапі за власним рішенням;

3) на гарантоване невтручання у сферу приватного та особистого життя, зокрема щодо переконань, поглядів чи відомостей, які не стосуються мети опитування;

4) на захист від дискримінаційних чи некоректних запитань, зокрема таких, щодо релігійних чи політичних переконань, належності до релігійних, політичних або профспілкових організацій, расових питань чи аспектів сексуальної поведінки;

5) бути звільнена від опитування, якщо надано достатні письмові докази від лікаря про те, що вона перебуває у медичному чи психологічному стані (англ. *a medical or psychological condition*), який може спричинити аномальні фізіологічні реакції під час тестування на поліграфі, або проходить лікування;

6) отримати завчасне письмове повідомлення, яке містить дату, час і місце проведення тесту, інформацію про право отримати та здійснити консультацію з адвокатом або представником працівників (англ. *employee representative*), яким може бути представник профспілки чи інша особа, уповноважена представляти інтереси працівника (наприклад, колега чи довірена особа), яка не є адвокатом, перед кожним етапом тестування, характер і особливості тестів, а також про прилади, що використовуються під час їх проведення, про те, чи містить приміщення для тестування дзеркало з двостороннім оглядом, камеру або будь-який інший пристрій, за допомогою якого може здійснюватися спостереження за тестом, чи буде використано будь-який інший пристрій, зокрема пристрій для фіксації чи моніторингу тесту; або інформацію що роботодавець або особа, яка проходить тестування, можуть (за взаємного відома) здійснити запис тесту;

7) заслухати та підписати письмове повідомлення з інформуванням, що особа не зобов'язана проходити опитування як умову працевлаштування, що заява, зроблена під час тесту, може становити додатковий під-

тверджувальний доказ для цілей ухвалення несприятливого кадрового рішення у визначених випадках, про юридичні права та засоби захисту, доступні для особи, що проходить тестування, у разі проведення опитування із використанням з порушенням норм ЕРРА, про юридичні права та засоби захисту роботодавця;

8) ознайомитися з усіма запитаннями, які ставитимуться під час опитування, та бути поінформованою про право припинити тест у будь-який момент;

9) на етапі фактичного опитування відповідати лише на ті запитання, що були попередньо подані в письмовій формі для ознайомлення перед опитуванням;

10) на додаткове інтерв'ю після опитування з роботодавцем до ухвалення будь-якого несприятливого кадрового рішення;

11) отримати письмову копію будь-якого висновку чи заключення, зробленого за результатами опитування;

12) отримати копію запитань, поставлених під час тесту, разом із відповідними зафіксованими поліграфологічними діаграмами відповідями;

13) при порушенні норм ЕРРА подати скаргу до Департаменту з питань оплати праці та робочого часу Міністерства праці США або позов до суду [34].

Проводити опитування на детекторі брехні можуть особи, які мають чинну та дійсну ліцензію, видану органами ліцензування й регулювання у штаті, у якому проводиться тестування, якщо така ліцензія вимагається законодавством цього штату, та фінансове забезпечення у вигляді гарантійного зобов'язання щонайменше на суму 50 000 доларів США або еквівалентне покриття професійної відповідальності (SEC. 8 ЕРРА) [34].

Особа, що проводить опитування із використанням детектора брехні зобов'язана:

1) за результатами тестування у письмовій формі та виключно на підставі аналізу поліграфологічних діаграм підготувати висновок чи заключення щодо тесту, який не містить інформації, окрім зізнань, відомостей, фактичних обставин справи та тлумачення діаграм, що мають відношення до мети й задекларованих завдань тесту та жодних рекоменда-

цій щодо працевлаштування особи, що проходила тестування та надати цей висновок особі, що проходила тестування;

2) зберігати всі висновки, звіти, діаграми, письмові запитання, списки та інші записи, пов'язані з тестуванням, протягом щонайменше трьох років після проведення тесту.

Вимоги до процедури опитування містять:

1) обов'язковість етапів опитування (попередній, фактичного опитування, після опитування);

2) кількісне та часове обмеження проведення опитувань із використанням поліграфа (не більше п'яти протягом одного календарного дня, у який проводиться опитування, тривалістю не менш ніж 90 хвилин);

3) формулювання запитань у формі, що виключає приниження чи безпідставне втручання в особисту сферу особи, що проходить опитування, виключення запитань щодо релігійних переконань чи належності до релігійних організацій, переконань чи поглядів щодо расових питань, політичних переконань чи належності до політичних організацій, будь-яких питань, що стосуються сексуальної поведінки; переконань, належності, поглядів чи законної діяльності, пов'язаних із профспілками або трудовими організаціями;

4) не проведення опитування у випадках, якщо надано достатні письмові докази від лікаря про те, що особа, яка проходить тестування, перебуває у медичному чи психологічному стані, який може спричинити аномальні фізіологічні реакції під час тестування на поліграфі, або проходить лікування.

Роботодавці, які можуть використовувати поліграф, зобов'язані:

1) розмістити в такому місці, де його можуть легко помітити працівники і кандидати на працевлаштування, та забезпечити зберігання у належному стані на своїй території плаката, який роз'яснює норми ЕРПА;

2) зберігати копію заяви, яка описує конкретний інцидент або діяльність, що підлягає розслідуванню, та підставу для тестування конкретного працівника, а також підтвердження вручення цієї заяви обстежуваному (у випадках проведення опитування із використанням детектора брехні при розслідуванні економічних чи інших збитків);

3) вести записи, які безпосередньо ідентифікують збитки, а також характер доступу працівника до особи або майна, що є предметом розслідування (роботодавці, які виробляють, поширюють або видають контрольовані речовини) [34].

Правовий режим інформації, що отримується в результаті опитування із використанням детектора брехні, передбачає встановлення заборони на розкриття відомостей, отриманих під час опитування, за винятком певних випадків.

Особі, що проводила опитування із використанням поліграфа, дозволяється розкривати інформацію, отриману під час опитування, опитуваному або будь-якій іншій особі, спеціально визначеній опитуваним у письмовій формі, роботодавцю, який ініціював проведення тесту або будь-якому суду, державному органу, арбітру чи медіатору – відповідно до належної правової процедури, на підставі ухвали суду, що має відповідну юрисдикцію.

Роботодавець, для якого було проведено опитування із використанням детектора брехні, може розкривати інформацію про його результати опитуваній особі та державному органу, але лише тією мірою, наскільки розкрита інформація є визнанням у вчиненні кримінального правопорушення (SEC. 9 ЕРПА) [34].

Контроль за виконанням норм ЕРПА покладено на Відділ з питань оплати праці та робочого часу Міністерства праці США, Секретар якого має право:

1) видавати такі правила та нормативні акти, які є необхідними або доцільними для виконання ЕРПА;

2) співпрацювати з регіональними, державними, місцевими та іншими органами, а також співпрацювати та надавати технічну допомогу роботодавцям, профспілковим організаціям і агентствам зайнятості з метою сприяння реалізації положень ЕРПА;

3) розглядати скарги працівників, проводити розслідування та перевірки роботодавців, а також вимагати ведення документації, необхідної або доцільної для виконання ЕРПА;

4) примусово збирати докази (викликати судовими повістками (subpoena) свідків для

дачі показів, вимагати надання документів, записів та інших доказів, проводити слухання і розслідування у зв'язку з можливими порушеннями ЕРРА тощо), тобто такі повноваження, як і Федеральна торгова комісія (FTC), визначені у статтях 9 і 10 Закону про FTC (15 U.S.C. §§ 49–50);

5) порушувати провадження з метою припинення порушень ЕРРА [34].

У випадку порушення прав (незаконного застосування опитування із використанням детектора брехні) працівник від свого імені чи імені інших працівників або кандидатів на працевлаштування, що перебувають у подібному становищі, має право звернутися безпосередньо до федерального суду чи суду штату, який має відповідну юрисдикцію, з позовом про відшкодування шкоди.

За порушення вимог ЕРРА на роботодавців можуть бути покладені такі санкції: штраф у розмірі від 25 597 до 26 262 доларів США (розмір штрафу було збільшено 15 січня 2025 року з 10 000 доларів, з поправкою на інфляцію) [38]; поновлення працівника на роботі, призначення працівника на посаду, підвищення, виплата втрачених заробітку та пільг; відшкодування витрат (включаючи оплату адвоката).

Права та процедури, передбачені ЕРРА, не можуть бути скасовані чи обмежені шляхом укладення договору або будь-яким іншим способом, за винятком випадків, коли така відмова є складовою письмової мирової угоди, погодженої та підписаної сторонами у справі чи за скаргою, розглянутими відповідно ((d) SEC. 6 ЕРРА) [34].

Опитування осіб із використанням поліграфа, що проводяться суб'єктами, яким дозволено його використання, здійснюються відповідно до нормативно-правових актів, що формують самостійні спеціальні режими правового регулювання застосування поліграфа в цих органах. Так, у Державному департаменті США такі дослідження регламентуються розділом 12 FAM 251 Зводу відомчих нормативних актів Державного департаменту США (англ. Foreign Affairs Manual (FAM)), який встановлює політику та процедури застосування поліграфічних перевірок у системі Державного депар-

таменту США (англ. U.S. Department of State), визначаючи підстави, межі та умови їх проведення [39]; у Міністерстві оборони США – параграфом 1564a Кодексу США (англ. U.S. Code) [40], який встановлює правові підстави застосування Програми використання поліграфа (англ. Counterintelligence Polygraph Program) [41], Програми поліграфа та оцінки довіри (англ. Polygraph and Credibility Assessment Program (DoD Instruction 5210.91) [42]. Параграф 303 Закону про національну безпеку (англ. National Security Act of (1947) [43], Закон про дозвіл на розвідувальну діяльність (англ. Intelligence Authorization Act), що приймається на відповідний рік, Виконавчий наказ 13467 від 30 липня 2008 року (англ. Executive Order 13467 [44]) дозволяють використання поліграфів у Центральному розвідувальному управлінні (CIA), Агентстві національної безпеки (NSA), Агентстві національної безпеки (DIA) [45], а внутрішні регламенти Федерального бюро розслідувань, Міністерства внутрішньої безпеки, Служби з контролю за наркотиками дозволяють використання поліграфа в цих органах (FBI Domestic Investigations and Operations Guide (DIOG)) [46], DHS Instruction 121-01-007: Use of the Polygraph [47], DEA Manual – Chapter on Polygraph Use) [48] тощо. При цьому, в положеннях цих нормативних актів закріплюються аналогічні за змістом стандарти використання поліграфа (добровільність участі, вимоги до кваліфікації поліграфолога, вимоги до процедури дослідження тощо), подібні до передбачених в ЕРРА, що зумовлено спільною метою – мінімізацією ризиків зловживань під час поліграфічних перевірок.

Висновки. Аналіз правового регулювання використання поліграфа в США дозволив нам дійти таких висновків:

у цій країні використання поліграфа пройшло шлях від масового, нерегульованого та неконтрольованого застосування у трудових відносинах до суттєвого обмеження шляхом ухвалення ЕРРА. Порушення балансу інтересів і численні випадки порушення прав осіб, які проходили опитування із використанням поліграфа, спричинили хвилю скарг, масові судові позови та потужний суспільний тиск, що, зрештою, зумовило необхідність законо-

давчого врегулювання відносин у сфері його використання;

доктринальна критика наукової обґрунтованості (валідності) поліграфа відіграла істотну роль у формуванні нормативної позиції щодо обмеження його використання в приватній сфері і прийнятті ЕРРА;

ЕРРА закріпив загальну імперативну заборону щодо використання «детектора брехні» для роботодавців приватної сфери з: а) примусу працівників чи кандидатів на працевлаштування до проходження опитування із використанням детектора брехні; б) використання результатів такого опитування як підстави для кадрових рішень; в) здійснення дій, спрямованих на обмеження трудових прав працівника чи кандидата у зв'язку з відмовою від проходження тестування або з огляду на його результати; г) вчинення будь-яких форм дискримінації чи переслідування осіб, які скористалися правом на захист, подали скаргу, ініціювали провадження або дали свідчення у відповідних процедурах;

ЕРРА передбачає ряд винятків, які дозволяють використання поліграфа в діяльності ряду суб'єктів (Уряду США, будь-якого уряду штату чи місцевого уряду, а також будь-якого політичного утворення штату чи місцевого уряду, Національного агентства безпеки (NSA), Розвідувального управління Міністерства оборони (DIA), Центрального розвідувального управління (CIA), Федерального бюро розслідувань (FBI), Державного департаменту США (тощо щодо будь-якої особи, пов'язаної з діяльністю цих агентств: співробітника, підрядника, консультанта, кандидата на працевлаштування чи працівника тощо);

механізм дозволеного використання поліграфа передбачає встановлення можливості для окремих роботодавців у певних випадках при дотриманні визначених умов такого використання, що забезпечують права працівників / кандидатів на працевлаштування (стандартів використання поліграфа);

до стандартів використання поліграфа належать: закріплення прав осіб, що проходять опитування, гарантій добровільності згоди на проведення опитування із використанням поліграфа; встановлення вимог до кваліфікації поліграфологів та їх обов'язків,

обов'язків роботодавців, які можуть використовувати поліграф, вимог до процедури опитування, особливого правового режиму інформації, що отримується в результаті дослідження із використанням поліграфа, механізму оскарження дій роботодавців в адміністративному порядку (до спеціально уповноваженого підрозділу), а також у судовому порядку, та відповідальності;

використання поліграфа в діяльності суб'єктів, яким дозволено таке використання, здійснюються відповідно до окремих нормативно-правових актів, що формують самостійні спеціальні режими правового регулювання застосування поліграфа в їх діяльності, при цьому, в положеннях цих актів закріплюються аналогічні за змістом стандарти використання поліграфа (добровільність участі, вимоги до кваліфікації поліграфолога, вимоги до процедури дослідження тощо), подібні до передбачених в ЕРРА, що зумовлено спільною метою – мінімізацією ризиків зловживань під час психофізіологічних досліджень із застосуванням поліграфа;

при дозволеному використанні доктринальна критика наукової обґрунтованості (валідності) поліграфа не ігнорується повністю, а компенсується дотриманням умов, що забезпечують інтереси працівників / кандидатів на працевлаштування стандартами використання поліграфа.

Підсумовуючи зазначене, констатуємо, що досвід США переконує: використання поліграфа, насамперед в приватному секторі, без належного правового регулювання та чітко окреслених умов застосування може призвести до дисбалансу інтересів при його використанні, систематичного порушення прав людини, втручання у приватну сферу її життя, а це, своєю чергою, генерує ризики суспільного опору і створює передумови посилення критики поліграфа, із зазначенням в якості аргументів його обмеженої інформативності та результативності. Відтак українському законодавцю при розробленні власної моделі правового регулювання відносин у сфері використання поліграфа варто врахувати американський досвід у цій сфері, що дасть змогу уникнути повторення вже відомих помилок і проблем та створити ефективну,

збалансовану й справедливу систему регулювання відносин, що виникають при використанні поліграфа. Американський досвід цінний передусім як набір правових запобіжників, як-от через закони на кшталт ЕРРА, а не як аргумент за чи проти використання поліграфа загалом. Якщо держава розширює сфери застосування цього технічного пристрою, це має супроводжуватися симетричним посиленням правових гарантій: встановленням прав осіб, що проходять опитування із використанням поліграфа, вимог до про-

цедури такого опитування, особливого правового режиму інформації, що отримується в результаті опитування, ефективних механізмів оскарження, уніфікованих процедурних стандартів опитування, належного забезпечення кваліфікації поліграфологів, акредитації їх підготовки, обов'язків для роботодавців, які можуть використовувати поліграф, незалежного контролю і відповідальності. Саме така нормативна архітектура дозволить ефективно використовувати поліграф в різних сферах суспільного життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Leshkovych T. Use of Polygraph in Ukraine. *European Polygraph*. 2013. Vol. 7. № 1. 2013. P. 11-21. URL : <https://www.polygraph.pl/vol/EP2013-1-Leshkovych.pdf>
2. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Про поліграфологічну діяльність : проєкт закону України від 4 березня 2016 року № 4094-1. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=4094-1&skl=9; Про поліграфічну діяльність : проєкт закону від 4 березня 2016 року № 4094-1. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/JH35Q1AA?an=3>
4. Про захист осіб, які проходять опитування (дослідження) на поліграфі : проєкт Закону України від 17 лютого 2016 року № 4094. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58203
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо проведення добровільного попереднього психіатричного, наркологічного огляду та психофізіологічного опитування із застосуванням поліграфа кандидатів у народні депутати України): проєкт закону України від 20 жовтня 2019 року № 2326. URL : <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/567>
6. Про внесення змін до Закону України «Про статус народного депутата України» (щодо проходження перевірки на поліграфі): проєкт закону України від 15 листопада 2019 року № 2460. URL : <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/443>
7. Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо запровадження додаткових процедур для зміцнення довіри суспільства до судової влади: проєкт закону від 03 липня 2023 року № 9454. URL. <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42188>;
8. Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо запровадження додаткових процедур для зміцнення довіри суспільства до судової влади: проєкт закону від 11 липня 2023 року № 9454-1. URL : <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42274>;
9. Про проведення дослідження із застосуванням поліграфа стосовно певних категорій посадових осіб органів державної влади України: проєкт закону України від 7 грудня 2023 року № 10322. URL : <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43353> ;
10. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення організаційно-правових засад здійснення контррозвідувального забезпечення Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України : проєкт закону від 8 квітня 2022 року № 7267. URL : <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39389>;
11. Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення контррозвідувальної діяльності та посилення інституційної спроможності суб'єктів її здійснення під час відсічі збройної агресії проти України : проєкт закону від 29 листопада 2022 року № 7684-д. URL : <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40931>;
12. Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення організаційно-правових засад розвідувальної та контррозвідувальної діяльності : проєкт закону від 17 травня 2022 року № 7380. URL : <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39613>;
13. Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення організаційно-правових засад розвідувальної та контррозвідувальної діяльності : проєкт закону від 31 травня 2022 року № 7380-1. URL : <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39721>;

14. Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення організаційно-правових засад розвідувальної та контррозвідувальної діяльності : проект закону від 1 червня 2022 року № 7380-2. URL : <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/39724> ;
15. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення повноважень Національного антикорупційного бюро України та Спеціалізованої антикорупційної прокуратури : Закон України від 31 липня 2025 року № 4560-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4560-20#Text>
16. Krapohl D. J., Shaw P. K. *Fundamentals of Polygraph Practice*. Academic Press, San Diego, CA. 2015. 399 p.
17. Beitel J.F. Ethical issues in polygraph testing. *Journal of Police and Criminal Psychology*. 1995. Vol. 10, No. 3. P. 12–18.
18. Faigman D.L. *Legal Alchemy: The Use and Misuse of Science in the Law*. New York: W.H. Freeman, 1999. 372 p.
19. Saxe L. Lying: Thoughts of an applied social psychologist. *American Psychologist*. 1991. Vol. 46, No. 4. P. 409–415.
20. Про затвердження висновку Пленуму Верховного Суду щодо проектів законів України «Про внесення змін до Закону України «Про судову оцінку і статус суддів» щодо запровадження додаткових процедур для зміцнення довіри суспільства до судової влади» (реєстр. № 9454 від 03 липня 2023 року) та «Про внесення змін до Закону України «Про судову оцінку і статус суддів» щодо запровадження додаткових процедур для зміцнення довіри суспільства до судової влади» (реєстр. № 9454-1 від 11 липня 2023 року) : Постанова Верховного Суду від 04 серпня 2023 року № 19. URL : https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/postanovi_plenumu/postanova_plenumu_19_2023_08_04
21. Бережний О. І. Допустимість і доказове значення результатів психофізіологічних досліджень із застосуванням поліграфа. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 11. С. 615–617. URL : http://sej.org.ua/11_2022/149.pdf
22. Градун С. А. Правові і наукові основи використання поліграфа в кримінальному провадженні : дис. ... д-ра філософії : 081 Право; Донецький державний університет внутрішніх справ. Кропивницький, 2025. 250 с. URL : https://dnuvs.ukr.education/wp-content/uploads/2025/03/dys_gradun.pdf
23. Когутич І. Поліграф у Польщі та Україні: історія, сучасний стан і перспективи. *Вроцлавсько-Львівський юридичний збірник*. 2011. № 2. С. 92–116. URL : <https://law.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/02/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA-%E2%84%962.pdf>
24. Лешкович Т. А. Використання поліграфа в розслідуванні злочинів: сучасний стан та перспективи : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09; Львівський державний університет внутрішніх справ. Львів, 2014. 20 с. URL : <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/14157>
25. Маріна Ю. Деякі особливості застосування поліграфа у кримінальному провадженні в Україні та світі. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 4 (125). С. 191–194. URL : <https://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/12284>
26. Мінка Т. П. Європейський досвід використання поліграфа: шляхи удосконалення адміністративно-правового регулювання для України. *Правова позиція*. 2023. № 4 (41). С. 145–147. URL : <https://legalposition.umsf.in.ua/archive/2023/4/29.pdf>
27. Мовчан Д. А. Питання імплементації в Україні зарубіжних підходів до нормативно-правового регулювання застосування поліграфа у процесі розкриття та розслідування злочинів. *Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ*. 2009. № 5. С. 256–262.
28. Мокрицька А., Сліпченко Т. Використання поліграфа в правоохоронній діяльності: досвід зарубіжних країн. *Актуальні проблеми права*. 2019. № 1 (2). С. 163–168.
29. Мотлях О. І. Нормативно-правове регулювання використання поліграфа правоохоронними органами зарубіжних країн. *Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації професійних спілок України*. Серія: Право та державне управління. 2011. № 4. С. 169–173.
30. Яремчук Р.А. Зарубіжний досвід і вітчизняна практика використання поліграфологічних досліджень у діяльності правоохоронних органів. *Юридична психологія*. 2020. № 2 (27). С. 32 – 40.
31. Specific Incident Polygraph Testing under the Employee Polygraph Protection Act of 1988. Ryan K. Brown URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/267978465.pdf>
32. U.S. Congress, Office of Technology Assessment. *Scientific Validity of Polygraph Testing: A Research Review and Evaluation*. Washington, DC, 1983. URL: <https://sgp.fas.org/othergov/polygraph/ota/index.html>

33. National Research Council; Committee to Review the Scientific Evidence on the Polygraph; Board on Behavioral, Cognitive, and Sensory Sciences; Division of Behavioral and Social Sciences and Education. The Polygraph and Lie Detection. Washington, DC: The National Academies Press, 2003. – 416 с. URL: <https://nap.nationalacademies.org/catalog/10420/the-polygraph-and-lie-detection>

34. Employee Polygraph Protection Act of 1988, Public Law 100–347, 29 U.S. Code §§ 2001–2009. Washington, D.C.: U.S. Government Publishing Office, 1988. <https://www.dol.gov/agencies/whd/polygraph>

35. 29 U.S.C. § 203(b). Fair Labor Standards Act of 1938. URL : <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/29/203>

36 Executive Order 13526. Classified National Security Information. URL : <https://www.govinfo.gov/app/details/DCPD-200901022>

37. Code of Federal Regulations. URL : <https://www.ecfr.gov/current/title-29/subtitle-B/chapter-V/subchapter-C/part-801>

38. Employee Polygraph Protection Act. 29 USC 2001. Civil Money Penalty Inflation Adjustments. 29 C.F.R. Part 801. URL : <https://www.dol.gov/agencies/whd/polygraph>

39. U.S. Department of State. 12 FAM 250. Polygraph Examinations. Foreign Affairs Manual. URL: <https://fam.state.gov/fam/12fam/12fam0250.html>

40. United States Code. Title 10 – Armed Forces. § 1564a. Counterintelligence polygraph program. Washington, D.C.: U.S. Government Publishing Office, 2024. URL: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/10/1564>

41. 10 U.S.C. § 1564a. Counterintelligence polygraph program. <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/10/1564a>

42. Department of Defense. DoD Instruction 5210.91. Polygraph and Credibility Assessment (PCA) Procedures. Washington, D.C., 12 Aug. 2010 (as amended). URL: <https://www.esd.whs.mil/Portals/54/Documents/DD/issuances/dodi/521091p.pdf>

43. National Security Act of 1947. Section 303. Advisory committees and personnel. Washington, D.C.: U.S. Government Publishing Office, 1947. URL: <https://uscode.house.gov/view.xhtml?req=granuleid:USC-prelim-title50-section302>.

44. Executive Order 13467. Reforming Processes Related to Suitability for Government Employment, Fitness for Contractor Employees, and Eligibility for Access to Classified National Security Information. 30 June 2008. Federal Register. URL: <https://irp.fas.org/offdocs/eo/eo-13467.htm>

45. U.S. Congress. Intelligence Authorization Act for Fiscal Year 2024: Public Law No. 118–XX. – Washington, D.C.: U.S. Government Publishing Office, 2023. URL. <https://www.congress.gov/bill/118th-congress/house-bill/393>

46. Central Intelligence Agency. CIA Polygraph Program Procedures [Internal Security Directive]. Langley, VA: CIA, 2017. URL: <https://www.cia.gov>

47. U.S. Department of Homeland Security. DHS Instruction 121-01-007-01. Personnel Suitability and Security Program. Revision 01. Washington, D.C.: DHS, 2010. URL: <https://www.dhs.gov/publication/dhs-instruction-121-01-007-01-personnel-suitability-and-security-program>

48. DEA Manual – Chapter on Polygraph Use. URL : <https://sam.gov/opp/fd2095904f984defa41d519558c795e3/view>

Дата першого надходження статті до видання: 21.12.2025

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 24.01.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 17.04.2026